

rosa vera

UNA APORTACIÓ A LA HISTÒRIA DEL GRAVAT MODERN A CATALUNYA

4

LA ROSA VERA PROVA SORT A MADRID

DAVANT l'èxit i la bona acollida de **LA ROSA VERA**, catalana a Madrid, els promotors de l'editorial es van plantejar crear una nova col·lecció en aquesta ciutat amb artistes plàstics i escriptors d'arreu.

L'exposició privada del primer volum de la C.G.C. que es féu a la casa madrilenya d'EUGENI D'ORS el 1951 va engrescar el públic visitant. Amb ella es començava a engendrar la futura sèrie castellana.

L'any següent, el 1952, EUGENI D'ORS inclouria aquests gravats en un dels seus Salons refermant la idea de portar **LA ROSA VERA** fora de Catalunya tot emprant el mateix sistema de l'estampa lliure amb un text que la glossés.

RAFAEL SANTOS TORROELLA va trobar la persona idònia per dur a terme aquesta iniciativa. El seu nom era JUANA MORDÓ i ella s'encarregaria de cercar els artistes plàstics, els escriptors i també els col·leccionistes.

Per aquella època, JUANA MORDÓ feia poc que havia quedat vídua i els seus ingressos econòmics eren més aviat baixos. La idea que se li proposava era encisadora i amb ella podia guanyar alguns diners.

JUANA MORDÓ tenia una gran relació social i coneixia gent molt influent de nivell adquisitiu elevat. També tenia contactes amb artistes plàstics i escriptors del moment i podia oferir una àmplia gamma de figures per participar en **LA ROSA VERA**.

Un dia de la setmana el destinava a rebre personatges de la vida intel·lectual de Madrid i a les seves reunions s'hi podia trobar gent com DIONISIO RIDRUEJO, PEDRO LAÍN ENTRALGO, LUIS ROSALES, TORRENTE BALLESTER o BENJAMÍN PALENCIA, entre altres. Alguns d'ells havien

estat simpatitzants del règim franquista en la seva joventut, però ara eren a l'oposició.

JUANA MORDÓ va néixer a Grècia el 1899 en el si d'una família jueva sefardí. Va viure molt de temps a França i el 1943 es va exiliar per venir a Espanya. D'aquí li ve el seu accent afrancesat tan característic però alhora refinat (15).

Era una dona molt espavilada que es va introduir amb un cercle de gent on JAUME PLA difícilment hauria pogut accedir. Van fer una llista de subscriptors molt brillants, amb personalitats rellevants del món madrileny. Quan aquesta llista es va mostrar a Catalunya, alguns dels col·leccionistes que la van veure i que no s'havien subscrit a les edicions catalanes, ho feren a les castellanes (16).

La tirada a Madrid es va estendre a 100 exemplars, (vint-i-cinc més que a Catalunya) i gairebé quedà coberta. Com que el tiratge era més llarg, els gravadors i els escriptors cobraven el doble que a Barcelona.

JAUME PLA va proposar uns quants artistes que tenia clar que havien d'aparèixer si es volia donar renom a LA ROSA VERA. En el prospecte de llançament de la col·lecció ja deixava clar que el primer plec el formaria un gravat de DANIEL VÁZQUEZ DÍAZ i un text de GERARDO DIEGO:

Nos parece que este primer nombre nos era impuesto por lo que tiene de representativo dentro del arte español contemporáneo y como homenaje a su influencia indudable. Seguirán obras de Benjamín Palencia, Rafael Zabaleta, Pancho Cossío, Álvaro Delgado, Rafael Pena, Pedro Bueno, Ortega Muñoz, etc., etc. Obras de esta pléyade de artistas que han conseguido liberar el arte español del excesivo lastre museístico de que adolecía. (17)

La nova col·lecció de gravats, que seguiria la matei-

xa pauta que les col·leccions catalanes, portaria per títol **LOS ARTISTAS GRABADORES**.

Aquest enunciat vol fer èmfasi en el fet que no es tracta d'uns gravats d'interpretació que il·lustren un text. Ben al contrari, es tracta dels artistes plàstics que en la seva vessant de pintors, dibuixants o escultors prenen el gravat com a forma d'expressió personal, de manera autòctona, sense condicionaments de cap mena. Són els artistes que esdevenen gravadors. Novament serà l'escriptor qui haurà de sotmetre's a la imatge gravada i crear un text a posteriori i interpretar la imatge que té davant seu.

La col·lecció consta de dos volums: **LOS ARTISTAS GRABADORES I** (1955-1956) (Pg.694, Ap.II) i **LOS ARTISTAS GRABADORES II** (1957-1981) (Pg.787, Ap.II).

El primer conté vint-i-quatre gravats amb llurs textos i un pròleg de PEDRO LAÍN ENTRALGO que l'encapçala. El volum s'encetà el 1955, el mateix any que a Catalunya es realitzava la col·lecció **DOTZE PAISATGES URBANS DE BARCELONA**.

El segon volum té vint plects prologats per CAMILO JOSÓ CELA i va sortir el 1957.

La mort de l'esposa de JAUME PLA el 1959 va estroncar aquesta sèrie, tal com va passar amb la col·lecció **DOTZE TEMES DE CIRC**, i els dos darrers números no es van tirar fins al 1981 per tal de cloure la col·lecció.

JAUME PLA no tenia cap obrador a Madrid on ensinistrar els futurs gravadors i aleshores va muntar-se una mena de taller ambulant que consistia en una maleta plena d'eines, de planxes i de vernissos. A casa dels artistes i amb l'ajut de la maleta e's ensanyava a gravar. L'estampació i el tiratge es feien a Barcelona, amb paper fabricat especialment per la casa Guarro, i de la

tipografia en tenia cura la S.A.D.A.G.

JUANA MORDÓ cobrava un 25% del preu de venda i tot anava molt bé fins que va començar a regir la sala d'art Biosca de Madrid i quan, més endavant, el 1964 obrí la seva pròpia galeria. Des d'allí va llançar al món els noms més prestigiosos de l'actual pintura espanyola: FREDERIC AMAT, CANOGAR, CHILLIDA, ALBERTO DELGADO, EQUIPO CRÓNICA, CARMEN LAFFON, JOAN MIRÓ, MILLAPES, PALAZUELO, ZÓBEL, etc.

Des d'aleshores, des que va dirigir la Sala Biosca, LA ROSA VERA va passar a segon terme i els afers econòmics es van quedar ressentits. Això succeïa quan el season volum ja estava gairebé completat.

Sense JUANA MORDÓ, però, la sèrie LOS ARTISTAS GRABADORES no hauria estat possible. Ni JAUME PLA ni VÍCTOR M^a D'IMBERT tenien la influència ni la relació tan àmplia i valuosa que tenia JUANA MORDÓ en l'àmbit de les arts i les lletres madrilenyes.

L'abandonament de JUANA MORDÓ i l'accident més endavant de NORMA BACIN van motivar la seva clausura en el número 18. Els altres dos, com ja hem esmentat abans, varen sortir el 1981 per tal de cloure la sèrie i poder tenir un bloc compacte per relligar.

JAUME PLA pretenia agrupar un seguit d'estampes dels artistes de moda a Madrid, però entre ells hi deixava caure de tant en tant les obres d'alguns artistes catalans i també textos d'escriptors nostres.

Deu són aquests gravadors que apareixen a les col·leccions castellanes amb obres molt properes de factura a les realitzades per a les col·leccions catalanes. Ells són: JOSEP MOMPOU, RAFAEL BENET, JOSEP GRANYER, FRANCESC SERRA, ROSER BRU, JOAN SERRA, XAVIER VALLS, JOSEP GUINOVART, XAVIER NOGUÉS i el mateix JAUME PLA.

El director de LA ROSA VERA tenia clar que, així com la C.G.C. calia encetar-la amb grans noms com JOAQUIM SUNYER i JOSEP M^e DE SAGARRA, a Madrid la figura de VÁZQUEZ DÍAZ entraria amb bon peu al món intel·lectual de la ciutat i GERARDO DIEGO seria el seu "il·lustrador literari".

Els retrats de VÁZQUEZ DÍAZ tenen un gran caràcter i una forta personalitat. És el millor de la seva producció. Entre els seus dibuixos, JAUME PLA hi va trobar una figura femenina titulada María Luz del Minero realitzada amb un traç segur i punyent, molt apte per a ser traduït en un aiguafort. Però l'edat avançada de l'artista, 73 anys, no va deixar que l'entalla fos suficientment enèrgica i es va haver de començar una nova planxa. Aquest cop la va gravar a la punta seca, però el resultat encara fou pitjor. Davant la impotència d'aquell home, JAUME PLA va trencar la promesa de no posar-hi les seves mans i va acabar el treball amb uns tocs de burí de gran precisió. JAUME PLA va saltar-se les normes perquè la inescotable voluntat de VÁZQUEZ DÍAZ el va impressionar i cregué que aquell artista es mereixia una petita ajuda en un moment que les circumstàncies li ho demanaven (18).

BENJAMÍN PALENCIA era el segon artista plàstic que figurava a la collecció. Ell era el representant de la modernitat en la pintura espanyola del moment i la seva aparició a LA ROSA VERA ben segur que causaria impacte.

BENJAMÍN PALENCIA va iniciar un gravat a la punta seca que no va reeixir perquè les entalles anaven distribuïdes sense ordre ni concert i les barbes dels solcs, tan peculiars i propis d'aquesta tècnica, no van assolir la seva bellesa.

La segona planxa fou un aiguafort amb punta seca on

el resultat, si bé no és cap cosa de l'altre món, és "correcte" i d'incisió fresca (nº2, Castilla). Hi ha molta varietat de traços i les diferents cremades a l'àcid i les rebaves de la punta seca li donen un aire transparent i prou ric de matisos. El poeta LUIS ROSALES va escriure un sonet per glossar aquest gravat de Castella.

A LOS ARTISTAS GRABADORES hi ha una gran diversitat de tècniques, però sempre dintre de la seva puresa més estricta, procurant ser el màxim de fidels a la versamblança amb el dibuix que els artistes feien per l'ocasió.

Cap artista gravador es repeteix en els dos volums. Tan sols JAUME PLA ho fa. Quant als escriptors, els dos autors dels pròlegs també glossen un gravat i JOSÉ Me VALVERDE "il·lustra" dues estampes amb la seva ploma. La resta només hi col·labora una vegada.

En principi, en el segon volum no hi havia d'haver cap gravat de JAUME PLA, però donat que calia completar la sèrie inacabada el 1981, va gravar un burí titulat Árboles de Velliza, amb un text de MIGUEL DELIBES, que constituïa el plec 19 i com a cloenda es va estampar un gravat de XAVIER NOGUÉS comentat per BALTASAR PORCEL. JAUME PLA tenia molts gravats i no li costava gens fer-ne un tiratge d'una planxa o gravar-ne una de nova. XAVIER NOGUÉS ja era mort i només calia estampar la planxa d'un dels seus gravats i per l'ocasió va escollir una obra de l'edició de El sombrero de tres picos i la titulà Ilustración.

D'aquesta manera es pogué cloure la col·lecció i es va publicar la taula i la portada general. Tot plegat es va haver de tirar en offset degut que la impremta S.A. D.A.G. ja no existia i no es podia fer a mà.

LOS ARTISTAS GRABADORES I conté vint-i-quatre números encapçalats per un pròleg de PEDRO LAÍN ENTRALGO amb una vinyeta al burí de JAUME PLA i caplletres xilogràfiques d'ANTONI GELABERT.

En el volum hi ha, com és de suposar, gravats més reeixits i d'altres més mediocres. Entre aquests darrers destacaríem la punta seca d'EDUARDO VICENTE (nº 4), l'aiguatinta a la goma de CRISTINO MALLO (nº10) o l'aiguafort de JEAN LECOULTRE (nº20).

És de destacar la punta seca de gran riquesa de matisos de JOSÉ CABALLERO (nº6) amb un concepte poc figuratiu i lluny de l'estil més clàssic de LA ROSA VERA. Una cosa semblant succeeix amb la ruleta d'ÀNGEL FERRANT (nº11) o el gravat de MANUEL MAMPASO (nº19), totalment abstracte.

RAFAEL ZABALETA va fer una aiguatinta a la goma que més endavant es reproduiria com a cartell anunciador de l'exposició de LA ROSA VERA a París (nº15).

ZABALETA va portar un dibuix fet amb tinta xinesa i pinzell que era molt adient per ser traduït en una aiguatinta a la goma. Malauradament, un cop fet tot el treball sobre la planxa, la cremada a l'àcid no va sortir bé i va caldre repetir-ho tot de nou. RAFAEL ZABALETA el va tornar a realitzar i aquest cop tot va anar sobre rodes. Aquest fou l'únic gravat que féu ZABALETA i va ser "il·lustrat" literàriament per VICENTE ALEIXANDRE, premi Nobel de Literatura el 1977.

Els catalans JOSEP MOMPOU, RAFAEL BENET, JOSEP GRANYER, JAUME PLA i FRANCESC SERRA hi participaren amb les seves tècniques preferides. Dues puntes seques, un aiguafort, un burí i un vernís tou respectivament palesen el major domini dels nostres artistes que ja s'havien estrenat a LA ROSA VERA.

El gravat de FRANCESC SERRA (nº23) és d'una delicadesa i d'una subtilesa que posa en relleu la intel·ligència de l'artista en saber aconseguir una factura pictòrica semblant als seus llenços i que amb tant d'encert i paciència ha reeixit.

LOS ARTISTAS GRABADORES II conté un pròleg de CAMILO JOSÉ CELA amb una vinyeta de JAUME PLA i xilografies d'ANTONI GELABERT.

Vint són els plecs que recullen els gravats i els textos d'aquest volum on hi ha sis artistes catalans que també hi participen: ROSER BRU, JOAN SERRA, XAVIER VALLS JOSEP GUINOVART, JAUME PLA i XAVIER NOGUÉS.

Tots ells tornen a emprar la tècnica de les col·leccions catalanes amb una similitud que els identifica plenament. Hem de tenir en compte que aquest segon volum es va encetar per l'època de la col·lecció DOTZE NATURES MORTES.

El gravat de ROSER BRU (nº10), per exemple, tret de la temàtica, és idèntic de tractament i de factura a l'estampa que féu per aquesta col·lecció catalana titulada Les figues (nº1).

Un fet semblant passa amb els dos gravats de XAVIER VALLS, la tassa i el cascall (nº11) i El búcaro (nº17) de la col·lecció DOTZE NATURES MORTES i LOS ARTISTAS GRABADORES II respectivament. El maneig de l'eina en fer les entalles, la gamma de matisos i la construcció del dibuix són idèntics en ambdues proves.

També en aquest segon volum podríem destacar estampes interessants com les de MENCHU GAL, CARMEN AROZAMENA JOAQUÍN VAQUERO TURCIOS, JUAN GUILLERMO o DIMITRI PAPA-GUEORGUIU. En elles es manifesta un aprofundiment i un millor domini dels procediments emprats. Ja no és un

tanteig o un estudi de la tècnica, sinó que s'hi palesa una recerca més conscient de les possibilitats gràfiques del gravat que li són inherents.

Aquest apartat el titulàvem "La Rosa Vera prova sort a Madrid". JAUME PLA i VÍCTOR M^a D'IMBERT es varen llançar a per totes en la temptativa, i la sort els va somriure en trobar una persona com JUANA MORDÓ. Ella fou la peça clau que enllaçava el món madrileny amb Barcelona. VÍCTOR M^a D'IMBERT s'entenia amb ella per les qüestions econòmiques. I amb JAUME PLA hi tenia un contacte més directe com a mitjancera entre els artistes plàstics i els escriptors. A Barcelona s'acabava de perfilar tota la impressió tipogràfica i l'estampació dels gravats.

Els subscriptors, com passava en les col·leccions catalanes, eren l'últim graó de la cadena i JUANA MORDÓ fou també en aquest aspecte una persona cabdal per a coordinar-ho tot.

Mitjançant la seva relació, la llista de subscriptors s'anà estenent i es van poder lliurar tots els exemplars.

La bona acollida de LA ROSA VERA a Madrid és doncs, en bona part, deguda a aquesta dona. la seva marxa cap a la Sala Biosca va deixar-se notar en el ritme de les col·leccions, però afortunadament quan això succeïa gairebé ja s'havia enllestit el segon volum de la sèrie.

Hauria estat interessant veure un procés evolutiu dels artistes tal com va passar en les col·leccions catalanes. Oferir l'oportunitat a aquells "artistas grabadores" que més s'identificaven amb el medi i veure com s'haurien desenvolupat en altres temes. Però això no fou possible.

Alguns d'ells, molt pocs, han seguit gravant pel seu

compte. La gran majoria, però, iniciaven i cloïen amb aquesta col·laboració a LA ROSA VERA la seva tasca com a gravadors.

És realment una llàstima que la seva participació s'hagi acabat aquí, però ja no hi podem fer res. Només ens cap agrair a LA ROSA VERA la possibilitat de gaudir d'unes estampes, les úniques a vegades, fetes pels millors artistes plàstics del moment.

També, i gràcies a LA ROSA VERA, podem disfrutar d'uns textos literaris de primera mà sorgits de la provocació d'aquestes imatges gravades i que de no ser per elles no estarien entre nosaltres.

. . . .

5

TEMPTATIVES A FRANÇA

DESPRÉS de les col·leccions catalanes i de la seva projecció a Madrid, LA ROSA VERA pretenia llançar una col·lecció a nivell internacional.

Es tractava de publicar LA ROSA VERA en llengua francesa però amb gravats d'artistes estrangers entre els quals -igual com es va fer a LOS ARTISTAS GRABADORES- JAUME PLA pensava incloure-hi algun artista català dels que ell considerava de primer ordre.

La col·lecció duria per nom **GRAVURE ET POÉSIE DE CE TEMPS** i amb el títol es tornava a posar de manifest la importància de la imatge gravada enfront de la paraula escrita. No és "poésie et gravure de ce temps", sinó al revés. El gravat és primer que la poesia. El gravat és l'inspirador a priori d'allò que el poeta interpretarà amb els seus mots.

El director del Museu d'Art Modern de París i crític d'art JEAN CASSOU va escriure el pròleg del primer volum sota el títol d' Images gravées et images poétiques.

Es varen conèixer amb JAUME PLA en motiu de l'exposició de les col·leccions de LA ROSA VERA al Museu Galliera de París el gener del 1959. JEAN CASSOU formava part del comitè d'honor de l'esmentada exposició.

Els artistes gravadors que varen participar en la sèrie foren JACQUES VILLON, MICHEL CIRY, YVES BRAYER, SALVADOR DALÍ i EMILI GRAU SALA.

Tots ells sabien gravar i fins i tot MICHEL CIRY té més anomenada com a gravador que com a pintor.

Dels cinc gravats se'n va fer el tiratge complet (tres-cents exemplars més trenta de preferents), però la col·lecció ja no es va tirar endavant perquè va coin-

cidir amb la desgràcia de la família Pla, el 1959, i es va haver d'aturar.

Hi ha però un altre motiu que va fer que la col·lecció francesa fracassés. JAUME PLA no era ni és un "public relations" en el sentit de promocionar i saber vendre les obres que editava LA ROSA VERA.

A Catalunya, aquesta tasca la va dur a terme meravellosament VÍCTOR M^e D'IMBERT, mentre que JAUME PLA tenia cura de tota la direcció tècnica.

A Madrid, fou JUANA MORDÓ qui s'encarregà de tota la tasca de recerca i publicitat, i el seu èxit fou també rellevant, més fins i tot que a Catalunya, donada la seva àmplia relació, la seva eficàcia i el fet que una idea tan nova havia encaixat millor en el caràcter madrileny que en el català.

A França, LA ROSA VERA es va trobar mancada d'una persona que sabés fer les gestions oportunes.

VÍCTOR M^e D'IMBERT no sabia parlar francès i tots els tractes els va haver de fer JAUME PLA. Ell mateix reconeix que en l'àmbit dels negocis és un negat i, en conseqüència, la part comercial de l'afer no va funcionar, tot se'n va anar en orri. Només el tiratge, que es va fer a Barcelona, va arribar a bon fi. La venda -en canvi- va ser un desastre.

El primer gravat de la sèrie correspon a un aiguafort de JACQUES VILLON amb algun toc de punta seca, titulat L'effort.

Aquest gravat el comentava ANDRÉ FRENAUD, però ni la B.C. ni el M.A.M. posseeix aquest primer plec per la qual cosa no l'hem tingut a les nostres mans. El que sí hem vist és la planxa, que vàrem analitzar en el taller de JAUME COSCOLLA i JORDI SÀNCHEZ i que comentem a la pàgina 855 del tercer volum (nota 3).

Tots els exemplars d'aquest plec i també els de MICHEL CIRY i els d'YVES BRAYER els té JAUME PLA que no els vol vendre si no són tots de cop. Només les estampes de JACQUES VILLON estan signades.

El segon gravat correspon a MICHEL CIRY i està comentat per PATRICE DE LA TOUR DU PIN. És una cara d'un home gravada a l'aiguafort però damunt s'hi ha aplicat una resina que anulla gairebé totes les entalles primeres.

El conjunt queda gratuït i allà on la factura de l'aiguatinta se sobreposa a la de l'aiguafort es crea una zona confosa i estranya.

YVES BRAYER va fer uns cavalls a la punta seca de qualitat inferior a les seves possibilitats com a gravador.

El text d'aquesta estampa el va escriure MAURICE FONBEURE, però a la portada del plec no hi consta el seu nom ni la tècnica del gravat.

SALVADOR DALÍ va fer una planxa que va titular La dentellière de Vermeer i estava gravada amb una tècnica que ell mateix va batejar amb el nom de punta seca amb espingarda (19).

DALÍ va omplir l'escopeta de claus, gavarrots (una mena de tatxes amb cabota grossa) i agulles de cap i la va disparar contra la planxa de metall provocant un seguit de solcs i forats considerables. Aleshores, amb la punta seca va anar ajuntant i fent grafismes entre els diferents punts.

L'entintatge fou un calvari perquè els relleus tan acusats i amb punxes encetaven la pell de la mà a cada prova. JAUME COSCOLLA, l'estampador, sap quin pa hi donen i no voldria pas haver de passar per la mateixa ex-

periència un altre cop.

El propi SALVADOR DALÍ va escriure el text que havia d'illustrar la seva puntaire i va compondre un escrit titulat Letania paranòico-crítica de la encajera de Vermeer de Delft (20).

DALÍ s'havia compromès a signar els seus gravats i JAUME PLA va anar a trobar-lo per obtenir la firma del geni i així poder vendre'ls.

Afortunadament SALVADOR DALÍ no sols va estampar el seu nom a les proves, sinó que es va quedar tot el tiratge a un preu que les economies de LA ROSA VERA van agrair enormement. El gravat va anar a parar a Alemanya, però és difícil trobar-ne una estampa.

EMILY GRAU SALA va ser el darrer col·laborador de la curta sèrie i per l'ocasió va gravar una punta seca titulada Musiciens, glossada per ARMAND LANOUX.

És una punta seca molt propera a l'estil i la professionalitat aconseguits en la seva monografia (pensem que es va fer per la mateixa època). Les entalles, gairebé sempre paral·leles, són de factura molt transparent allà on no interessa la creació de rebaves, mentre que en altres zones els negres intensos s'aconsegueixen mitjançant el constant creuament de les entalles amb unes sensacions vellutades sorprenents (21).

El tiratge del gravat de GRAU SALA es va anar venent perquè l'artista era prou conegut i famós. De tota manera, el conjunt global d'aquesta sèrie francesa, tret de l'adquisició del gravat de DALÍ, fou un fracàs econòmic.

JAUME PLA volia que APELLES FENOSA també participés en les col·leccions internacionals, però el resultat va ser desastrós i es va haver de deixar córrer.

El gravat era una punta seca on hi havia una noia

asseguda. La prova d'aquest intent demostra la dificultat de FENOSA en expressar-se en aquest medi plàstic.

La imatge és tan dolenta que ni tan sols sembla seva.

JAUME PLA ens va deixar una de les proves del gravat que mai no es va publicar i el reproduïm a la pàgina següent per palesar la baixa qualitat de l'obra. La seva anàlisi, segons les fitxes elaborades per tal fi i que es poden trobar a l'apèndix I i II, es mostra a continuació:

- I: APELLES FENOSA
- III: una noia nua amb un drap que li cobreix les cames està asseguda amb la mà dreta recolzada sobre el genoll.
- IV: punta seca, ruleta, llapis plom i llapis gras.
- V: pp: 347 x 247.
- VI: pp Guarro amb fil.C.G.
- VIII: "Apelles Fenosa: gravat no publicat", ll., a.i.e. (lletra de Jaume Pla).
- IX: r.e. i r.i. (caps de noia i nus). Molt mal dibuixat, sembla que no corri l'eina pel metall; entalles insegures i allà on es creuen no ha sabut explicar el volum de la roba.

També JOAN MIRÓ va ser proposat per fer un gravat per aquesta ROSA VERA.

Davant l'oferta, JOAN MIRÓ s'hi va negar tot alegant que si PICASSO en feia un, aleshores ell també hi participaria. Del contrari, no calia que comptessin amb ell.

Tenint en compte el resultat final de l'afer internacional, també hauria estat una llàstima que uns gravats de MIRÓ i de PICASSO quedessin oblidats o fossin venuts separatament fora del context inicial amb què es va crear LA ROSA VERA.

És lamentable que aquesta col·lecció quedés en un simple projecte. Si se n'hagués pogut fer un volum ja

Gravat d'APELLES FENOSA per a la Col·lecció
GRAVURE ET POÉSIE DE CE TEMPS no publicat.

hauria estat tot un èxit, però les circumstàncies no ho van permetre.

Una col·lecció de caire internacional amb la col·laboració d'artistes catalans de renom i tirada a Barcelona hauria estat francament un punt molt positiu per a LA ROSA VERA i sobretot per l'art del gravat en general.

Però la distribució no es podia fer des de Barcelona. Calia una persona responsable i eficient que tramités tots els afers i tingués cura de la seva distribució.

JAUME PLA va fer el que va poder en l'aspecte tècnic, en cercar els artistes, fer-los fer un gravat i dur a terme el tiratge dels exemplars. La comercialització ja el depassava i la manca d'una persona adient per fer-ho va conduir la comesa a la seva dissolució.

L'empresa va flaquejar i va quedar limitada en una temptativa. Una temptativa molt ambiciosa però que no va assolir la seva fita.

. . . .

NOTES

LES COL·LECCIONS I LES COL·LECCIONISTES
NOTES

- (1) Aquestes dades són les que consten a la portada de cada col·lecció però en realitat no són reals. VÍCTOR M. D'IBARRI volia que figurés una col·lecció cada any perquè si cadascuna constava de dotze números això volia dir dotze mesos. Però tal com es pot veure en les dades dels autògrafs dels comentaris o en algunes proves d'estat de l'Exemplar Únic del N.A.M. (Ap.II), aquests lliuraments no foren tan exactes i les col·leccions s'anaren endarrerint. Hi ha autògrafs de la col·lecció **ELS MESOS DE L'ANY** amb data del 1957 i de la col·lecció **DOTZE NATURES MORTES** amb data del 1960, per citar un exemple.
- (2) No hem pogut analitzar l'EXEMPLAR ÚNIC d'aquesta col·lecció perquè malgrat que a la justificació del tiratge hi consti que fou subscrit pel N.A.M., això no és cert. Tal com veurem en el seu moment, la col·lecció **DOTZE TEMES DE CIRC** va quedar estroncada i no s'acabà fins al 1964. Com que les proves addicionals de l'Exemplar Únic es lliuraven al final de tot, les circumstàncies esmentades van impedir recopilar-lo. Ara el N.A.M. posseeix l'Exemplar 67/75 i els vuit primers números del 18/75. Donat que ambdós exemplars són iguals que el de la B.C. no els hem analitzat perquè no aportaven res de nou al treball.
- (3) Primera entrevista enregistrada amb **JAUME PLA** el juny del 1965 a la seva casa de Vallvidrera.
- (4) Vegi's nota 3.
- (5) Vegi's nota 3.
- (6) Fragment de la conferència que **JAUME PLA** va donar al Palau de la Virreina de Barcelona el 16 d'abril de 1965 en motiu de l'exposició **Els 96 gravadors de la Rosa Veng** que hi va tenir lloc.
- (7) Fragment del pròleg de **JAUME PLA** per al Volum I de **LA COL·LECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS**.
- (8) Vegi's la pg.130 de l'Apèndix II. Volum III.
- (9) Vegi's nota 7.
- (10) Llista dels subscriptors de la **COL·LECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS** (primer volum). Aquesta llista es va publicar en el catàleg de l'exposició dels gravats d'aquest volum al Real

LES COL·LECCIONS I LES EXEMPLARS ÚNICS

Cercle Artístic de Sabadell el novembre del 1930:

**Don. Subscripcions de la
Carrera de Ciències Experimentals**

El Únic — Edicions de les Nits de Josep de Sureda	
D. Felx Millet Marimón	D. Felx Pujol Guadalupe
D. Antoni Gual Guadalupe	D. José José Gil
D. Ferrando Ballester de Guàrdia	D. E. I. M.
D. Escudé Tena	D. José Guayco Guàrdia
D. José M. ^a Aguiló Sureda	D. José M. ^a Font
X X	D. José M. ^a Simón Corvo
D. Lluís Rivero Guàrdia	D. Ferrando Ripoll
X X	Dr. Antoni Gual Argente
D. José M. ^a Caselles Espigada	Dr. Ignasi Marfàtor Arnan
D. José Moller Guàrdia	D. R. B. C.
D. V. I. M.	D. Santiago Carr Carreras
D. José M. ^a Mirera Guàrdia	X X
D. Juan Ferra Vallés	Dr. Antoni Enrich
D. E. Juan Dubau	D. Felx Castelló
D. Albano Plans Lera	D. Mateu Espinach
D. Antoni Gual Fiol	D. Lluís Plans Ben
D. Eugènia Ross Plans	D. Salvi de Guàrdia
D. Juan Trebat Bachman	D. Miquel Noya Verd
D. Corradó de Escarpis	Dr. A. Lluís Folc
D. J. P. F.	

- (11) A la justificació del tiratge del primer volum de la C.G.C. no consta que el N.A.M. fos subscriptor de l'Exemplar Únic, perquè quan JOAN AINAUD DE LASARTE va decidir fer-ho ja havia sortit algun plec i la justificació era feta. De tota manera el N.A.M. té l'Exemplar Únic de tota la col·lecció tal com es pot comprovar a l'Apèndix II.
- (12) Fragment del prospecte anunciant la sèrie **ELS GRAVADORS DE LA ROSA VERA**.
- (13) I: JAUME PLA.
 III: una dona amb un nen a la falda que té un ocellot a la mà. Al seu darrere hi ha dos àngels.
 IV: bríf.
 V: ps: 173 x 115 , pp: 340 x 250.
 VI: pp Guarro amb fil.R.V.

LES ORACIONES I LES ORACIONERES
1978

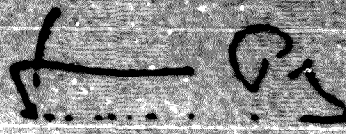

BONES FESTES

Vicente Molinero

1978

LES COL·LECCIONS I ELS COL·LECCIONISTES
 1955

VII: *Vista d'Alcalá* tinto, s.i.e. tinto, s.i.e.

VIII: "BONES FESTES", imprés al peu tipogràficament.

IX: la dona i el nen representen la Verge Maria i el Nen Jesús. El gravat està estampat a la contraportada posterior d'un plec. A la portada, que porta la fil·l. G., hi ha imprés: ELS GRAVADORS DE LA ROSA VERA / (emblema Rosa Vera, en roset) / NADAL NCEUV.

- (14) Quan vàrem enviar a MARTÍ VIVES el questionari sobre la seva participació en LA ROSA VERA ens va contestar que ell no hi havia col·laborat mai. Aleshores li vàrem escriure de nou per mostrar-li una fotocòpia del seu gravat i del text que el glossava, però no hem rebut cap resposta. MARTÍ VIVES viu a Perpinyà i era el conservador del Museu Rigaud quan les col·leccions de LA ROSA VERA s'exposaren en aquella ciutat l'any 1957. La premsa local en féu ressò de la seva participació en Les Edicions i ens estranya que ara no la recordi:

*Sra Mercè Casanovas
 anta. Es que ha
 amb les Edicions "Rosa
 Verd"...*

*perdoni si li torço la can
 al laberint
 he parlat amb
 Verd"...*

*Molt atentament
 Martí Vives*

UNIVERSITAT DE BARCELONA

- (15) JUANA NORDÓ va morir el 12 de març de 1964 i ja no vàrem poder tenir cap contacte personal amb ella. És una llèstima no comptar amb informació directa de la seva activitat dins LA ROSA VERA, però hem procurat obtenir impressions de persones que la van tractar i a partir d'elles -juntament amb coses ja escrites-, hem elaborat aquest apartat on es pot veure que la seva figura fou clau en la projecció de LA ROSA VERA a Madrid.
- (16) Vegi's pg.783 de l'Ap.II.
- (17) Fragment del prospecte anunciador de la sèrie LOS ARTISTAS GRAVADORES escrit per JAUME PLA.

LES COL·LECCIONS I LES CANCEL·LECCIONS
1939

- (18) Vegi's el procés d'escopeta estesa a l'apèndix II (Volum III) (Pg.755 a 760).
- (19) L'espingarda és una escopeta que encara usa els norns.
- (20) Donat que a la B.C., on hem consultat els dos primers plecs de la col·lecció, no teníem cap estesa del gravat de DALÍ, reproduïm la prova i el poema extreta del llibre Fanones i oblidats. 38 retrats de pinacra nà, de JAUME PLA, editat a Barcelona per Edicions La Campana el novembre del 1969, (pg.65-66):